

การวิเคราะห์โครงสร้างการเจริญเติบโตของการค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

นางสาว กัญญา ประวิทย์ธนา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-636-313-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 17460165

**THE ANALYSIS OF TRADE GROWTH
IN ASIA-PACIFIC REGION**

Miss Kanya Pravithana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School

Chulalongkorn University

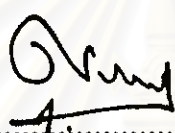

Academic Year 1996

ISBN 974-636-313-1

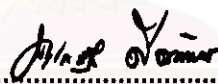
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์โครงสร้างการเจริญเติบโตของการค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
โดย นางสาวกันยา ประวิทย์ธนา
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตีร์รัตน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

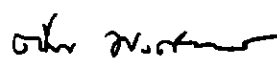

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ศิลพิพัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตีร์รัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ตีร์ณ พงศ์มณฑวัฒน์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

กัญญา ประวิทย์ธนา : การวิเคราะห์โครงสร้างการเจริญเติบโตของการค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

(THE ANALYSIS OF TRADE GROWTH IN ASIA-PACIFIC REGION)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. นวรัตน์ ตรีรัตน์, 146 หน้า, ISBN 974-636-313-1

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็น เพื่อศึกษาโครงสร้างการค้าภายในภูมิภาคของกลุ่มประเทศในเอเชีย-แปซิฟิก รวมทั้งพิจารณาบทบาทของอัตราการเติบโตในการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-Industry Trade) และการค้าระหว่างอุตสาหกรรม (Inter-industry Trade) ที่มีผลต่อการเติบโตในมูลค่าการค้ารวม โดยวิเคราะห์ที่มาของการเติบโตในมูลค่าการค้ารวมเปรียบเทียบในช่วงปี 1985-1989 และ 1989-1993 ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมของประเทศไทยกับประเทศ ASEAN โดยการศึกษาในครั้งนี้พิจารณาสินค้าอุตสาหกรรมจำแนกตามระบบ SITC 2 หลัก ของ United Nations

ผลการศึกษาพบว่า ทุกกลุ่มประเทศภายในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีการค้าภายในภูมิภาคเป็นส่วนสำคัญในการค้าระหว่างประเทศและมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงปี 1985-1993 การค้าส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นการค้าในสินค้าอุตสาหกรรม และการเติบโตของการค้าจากทุกกลุ่มประเทศในภูมิภาคมาจากบทบาทของการเติบโตในการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเป็นหลัก โดยเฉพาะในช่วงปี 1989-1993 การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเพิ่มความสำคัญขึ้นจากช่วงปี 1985-1989 มาก กล่าวคือมีบทบาทต่อการค้ารวมมากกว่าการค้าระหว่างอุตสาหกรรมในทุกกลุ่มประเทศ โดยเฉพาะกลุ่ม East Asia และ ANZCERTA มีการเติบโตของการค้าในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เป็นผลมาจากการเติบโตของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันทั้งสิ้น

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในกรณีของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าในกลุ่ม ASEAN ได้แก่ความคล้ายกันในด้านปัจจัยการผลิต ความซับซ้อนและการใช้เทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายในสินค้า และระดับการลงทุนจากต่างประเทศได้สร้างเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศภายในกลุ่ม ASEAN โดยญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายการลงทุนดังกล่าว ปัจจัยทั้งสามนี้มีผลให้สัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูงขึ้น ส่วนอุปสรรคทางการค้าประกอบด้วยอุปสรรคทางธรรมชาติและเชิงนโยบาย โดยสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติคือ ระยะทางระหว่างประเทศ ส่งผลให้สัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันต่ำลง ส่วนสิ่งกีดขวางเชิงนโยบายที่สำคัญได้แก่ อัตราภาษีศุลกากรซึ่งในการศึกษานี้พบว่าไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ส่วนปัจจัยทางด้านความคล้ายกันของรายได้ต่อหัวก็พบว่าไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเช่นกัน

เนื่องจากการขยายตัวทางการค้าผ่านการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมีบทบาทที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ดังนั้นนโยบายการลดอุปสรรคทางการค้าในภูมิภาคนี้ ไม่น่าที่จะก่อให้เกิดต้นทุนการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นเท่ากับกรณีที่ประเทศมีโครงสร้างทางการค้าพึ่งพิงการค้าระหว่างอุตสาหกรรมเป็นหลัก ดังนั้น กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในเอเชีย-แปซิฟิก ควรดำเนินการร่วมกันในการประสานแผนการลดข้อกีดกันทางการค้าลง เพื่อขยายปริมาณการค้าในภูมิภาคนี้ต่อไป

ภาควิชา ..... เศรษฐศาสตร์ .....
สาขาวิชา .....
ปีการศึกษา ..... 2539 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... กัญญา ประวิทย์ธนา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

** C860143 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: ASIA-PACIFIC REGION / APEC / INTRA-APEC TRADE / INTRA - INDUSTRY TRADE

KANYA PRAVITHANA : THE ANALYSIS OF TRADE GROWTH IN ASIA-PACIFIC REGION.

THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. NUALNOI TREERAT, Ph.D. 146 pp. ISBN 974-636-313-1.

The purpose of the study is to analyze intra-APEC trade pattern, as well as to consider the contribution of intra-industry trade and inter-industry trade to intra-APEC trade growth. Two periods, 1985-1989 and 1989-1993 are compared. The analysis of the determinants of intra-industry trade between Thailand and ASEAN members has also been given attention in this study. All computations of data used are classified according to the United Nations' Standard International Trade Classification (SITC) at the 2 digit level for manufactured products.

It was found that each group of countries defined in the Asia-Pacific region had relatively high share of Intra-APEC trade in total multilateral trade. The contribution of this share rose continuously during 1985-1993, most of which was composed of manufactures. In fact, intra-industry trade mainly accounts for the growth in all groups in APEC members. Especially during 1989-1993, intra-industry trade increased the importance from 1985-1989. The contribution of intra-industry trade to total trade growth is greater than that of inter-industry trade in all groups. It is evident that in the case of East Asia and ANZCERTA, total growth in intra-APEC trade of those groups was caused by the expansion of intra-industry trade.

As for the regression analysis on the determinants of intra-industry trade between Thailand and ASEAN countries in 1991, the results seem to support the general hypotheses that the degree of Intra-Industry trade was raised by similarities in factors of productions, complexities and techniques for product differentiation, high level of Japan multinational activities and low geographical distance, however, the coefficients of the proxy variables for tariff barriers and similarities in per capita income are not statistically significant to explain the intra-industry trade between Thailand and ASEAN countries .

As intra-industry trade plays an important role for intra-APEC trade growth, elimination of trade barriers for those industries involves in intra-industry trade may cause less adjustment cost than those of inter-industry trade. Therefore, APEC members should co-operate reduce their protection for enhance overall APEC trade volume in the long run.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์.....

สาขาวิชา.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่อนิติ..... คัญญา ประวิธาน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถอย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตีร์รัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการให้คำแนะนำ คำปรึกษา ทั้งด้าน วิชาการ ด้านข้อมูล และข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาด้วยดีโดยตลอด รวมทั้งขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ศิลพิพัฒน์ ที่ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ตีรณ พงศ์มพัฒน์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ ที่กรุณา รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ESCAP ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะคุณอมรรัตน์ สุพรศิลป์ชัย ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ขอขอบคุณ คุณญัตติ ศรีวรามาศ, คุณวรเชษฐ ไพศาลมาศ, คุณชลดา ไชยเวทย์ศิริกุล, คุณมานะ เลิศสกุลบรรลือ, คุณวงศกร ตั้งคำ, คุณกุลธิดา เดชโยธิน คุณบัณฑิต ชัยวิษณุชาติ รวมทั้งพี่ๆ เพื่อนๆ ทุก ๆ คน และผู้ที่มีได้เอ่ยชื่อ ณ ที่นี้ ที่ให้ความช่วยเหลือในด้าน ค้นหาข้อมูล ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งมาโดยตลอด

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ของข้าพเจ้าที่สนับสนุนทุนการศึกษาทั้งหมด รวมทั้งญาติพี่น้องที่เป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องใด ๆ ก็ตาม ข้าพเจ้าน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กัญญา ประวิทย์ธนา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ปัญหาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	9
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. แนวคิดทางทฤษฎีและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 ลักษณะของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน.....	15
2.2 สาเหตุสำคัญของการเกิดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน.....	19
2.3 วรรณกรรมปริทัศน์.....	25
3. วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	36
3.1 วิธีการวิเคราะห์ที่มาของการเติบโตในมูลค่าการค้ารวม.....	36
3.2 การศึกษาปัจจัยกำหนดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน.....	41
4. ประวัติความเป็นมาและหลักการของ APEC	45
5. ผลการวิเคราะห์	
5.1 รูปแบบและสัดส่วนการค้าในภูมิภาค APEC	54
5.2 ผลการวิเคราะห์ที่มาของการเติบโตในมูลค่าการค้ารวม	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.2.1 ที่มาของการเติบโตทางการค้าของกลุ่ม ASEAN	70
5.2.2 ที่มาของการเติบโตทางการค้าของกลุ่ม East Asia	75
5.2.3 ที่มาของการเติบโตทางการค้าของกลุ่ม ANZCERTA	80
5.2.4 ที่มาของการเติบโตทางการค้าของกลุ่ม NAFTA	85
5.2.5 สรุปผลการวิเคราะห์ที่มาของการเติบโตในการค้ารวม.....	89
5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของไทย.....	91
6. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	97
6.1 บทสรุป	97
6.2 ข้อเสนอแนะ	100
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	105
ประวัติผู้เขียน.....	146

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ข้อมูลกลุ่มความร่วมมือทาง เศรษฐกิจที่สำคัญ.....	6
1.2 สัดส่วนการส่งออกของแต่ละภูมิภาคในมูลค่าการส่งออกรวมของโลก.....	7
1.3 อัตราการเจริญเติบโตของการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายใน ภูมิภาค ระหว่างปี 1980-1991.....	7
1.4 การค้าภายในภูมิภาคเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม APEC และ EU.....	8
1.5 มูลค่าการส่งออกของ APEC, 1985-1994.....	8
1.6 มูลค่าการค้ารวมทั้งหมดในกลุ่ม APEC.....	11
1.7 สัดส่วนมูลค่าการค้าของแต่ละประเทศในมูลค่าการค้ารวมของ APEC.....	12
1.8 ระดับของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างประเทศ กรณีศึกษา :OECD.....	13
2.1 Intra-firm trade ในการผลิตรถยนต์ Ford Escort	24
2.2 ลักษณะโดยรวมของสมาชิก APEC , 1993	35
5.1 มูลค่าการส่งออกภายในภูมิภาค, 1985, 1989 และ 1993.....	57
5.2 สัดส่วนการส่งออกของ APEC เทียบกับการส่งออกของโลก, 1985, 1989 และ 1993	58
5.3 มูลค่าการนำเข้าภายในภูมิภาค APEC, 1985, 1989 และ 1993.....	59
5.4 สัดส่วนการนำเข้าภายในภูมิภาค APEC เทียบกับการนำเข้า ทั้งหมดของโลก,1985, 1989 และ 1993.....	60
5.5 Intra-APEC Trade , 1985, 1989 และ 1993.....	61
5.6 สัดส่วนการค้ารวมของภูมิภาค APEC, 1985, 1989 และ 1993.....	62
5.7 มูลค่าการส่งออกหมวดอุตสาหกรรมในภูมิภาค APEC, 1985, 1989 และ 1993.....	63
5.8 มูลค่าการส่งออกหมวดอุตสาหกรรมในภูมิภาค APEC, 1985, 1989 และ 1993.....	64
5.9 มูลค่าการนำเข้าหมวดอุตสาหกรรมในภูมิภาค APEC, 1985, 1989 และ 1993.....	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.10 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าหมวดอุตสาหกรรม, 1985, 1989 และ 1993	66
5.11 มูลค่าการค้าสินค้าหมวดอุตสาหกรรมในภูมิภาค APEC, 1985, 1989 และ 1993.....	67
5.12 สัดส่วนการค้าสินค้าหมวดอุตสาหกรรมในมูลค่าการค้ารวม, 1985 , 1989 ,1993.....	68
5.13 Contribution Measures และดัชนี Grubel-Lloyd ของ กลุ่ม ASEAN.....	73
5.14 Contribution Measures และดัชนี Grubel-Lloyd ของ กลุ่ม East Asia	79
5.15 Contribution Measures และดัชนี Grubel-Lloyd ของ กลุ่ม ANZCERTA.....	84
5.16 Contribution Measures และดัชนี Grubel-Lloyd ของ กลุ่ม NAFTA.....	88
5.17 สรุป Contribution Measures ของการค้าภายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	90
5.18 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน.....	96
ผ.1 total trade growth, 1985-1989 ในอุตสาหกรรม SITC 2 หลัก.....	107
ผ.2 total trade growth, 1989-1993 ในอุตสาหกรรม SITC 2 หลัก	112
ผ.3 Net Trade growth, 1985-1989 ในอุตสาหกรรม SITC 2 หลัก	115
ผ.4 Net Trade growth, 1989-1993 ในอุตสาหกรรม SITC 2 หลัก	119
ผ.5 Intra-industry trade growth, 1985-1989 ในอุตสาหกรรม SITC 2 หลัก	123
ผ.6 Intra-industry trade growth, 1989-1993 ในอุตสาหกรรม SITC 2 หลัก	123
ผ.7 ดัชนีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเฉลี่ย	132
ผ.8 อัตราการเติบโตของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเฉลี่ย	132
ผ.9 บทบาทของการค้าภายในอุตสาหกรรมต่อการเติบโตในการค้ารวม.....	132
ผ.10 สัดส่วนการค้าสุทธิในการค้ารวมเฉลี่ย	133
ผ.11 อัตราการเติบโตของการค้าสุทธิเฉลี่ย	133
ผ.12 บทบาทของการค้าสุทธิต่อการเติบโตในการค้ารวม.....	133
ผ.13 เปรียบเทียบรหัสอุตสาหกรรมตามระบบ SITC 2 หลักและรหัสระบบ ISIC.....	134
ผ.14 ข้อมูลและการคำนวณตัวแปร DPCI, DIST และ JAP.....	136

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ผ.15 ดัชนี Grubel-Lloyd และข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณตัวแปรต่างๆของ ประเทศอินโดนีเซีย.....	137
ผ.16 ดัชนี Grubel-Lloyd และข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณตัวแปรต่างๆของ ประเทศมาเลเซีย.....	138
ผ.17 ดัชนี Grubel-Lloyd และข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณตัวแปรต่างๆของ ประเทศฟิลิปปินส์.....	139
ผ.18 ดัชนี Grubel-Lloyd และข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณตัวแปรต่างๆของ ประเทศสิงคโปร์.....	140
ผ.19 ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณตัวแปรต่างๆ ของประเทศไทย.....	141
ผ.20 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการค้าภายในอุตสาหกรรม เดียวกัน	142